

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

David Hare'in *Berlin/Wall* Oyunlarında Biyoiktidarın Özneye Etkisi ve Faşizm

The Effect of Biopower on the Individual and Fascism in David Hare's Berlin / Wall

Cüneyt ÖZATA^{a*}

^aDr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ordu / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0002-9179-9537

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 12 Ağustos 2021

Kabul tarihi: 1 Aralık 2021

Anahtar Kelimeler:

Foucault,

İktidar,

Biyoiktidar,

Güvenlik,

Faşizm

ÖZ

İlk izlerine Antik Yunanda, Platon'da rastlayabileceğimiz biyoiktidar kavramı, en nihai anlamını 18. Yüzyılda modern devletin ortaya çıkışında bulmaktadır. Biyoiktidarın amaçları doğrultusunda biçimlendirdiği biyopolitika, insan bedeni üzerinden yürütülen pek çok uygulamanın genel bir ifadesi olmakla kalmaz; aynı zamanda iktidarın iç ve dış politik anlayışlarında belirgin bir şekilde de hissedilir. Her yerde varlığını hissettiren Biyoiktidar, siyasi-politik olayları oyunlarının merkezine alan ve tiyatronun politik olması gerektiği anlayışına sahip olan İngiliz oyun yazarı David Hare'in farkındalığı içerisinde yer alır. Hare'in kaleme aldığı, iki farklı okuma olan ve tek kişilik sergilenen *Berlin/Wall* (2009) oyunlarında yazar, biyoiktidarın hedef noktasında olan öznelerin tecrübe ettiği gerçeklikleri izleyiciye tarafsızca aktarmayı amaçlar. Hare'in bireysel gözlemlerini yansıtan *Berlin/Wall* (2009) oyunları, Almanya ve İsrail-Filistin'de bireylerin zihninde gerek disiplin gerek güvenlik amaçlı biyoiktidar tarafından oluşturulan duvar kavramına odaklanır. Bu çalışmanın amacı, Hare'in *Berlin/Wall* oyunlarında günümüz modern iktidarlarının uygulaması olan biyopolitikanın beden üzerinde nasıl ve ne şekilde işlediğini ve bu politik yaklaşımların özneler üzerindeki etkilerini Michel Foucault'nun Biyoiktidar ve özneye bakış açısına göre incelemektir.

ARTICLE INFO

Article History:

Received August 12, 2021

Accepted December 01, 2021

Keywords:

Foucault,

Power,

Biopower,

Security,

Fascism

ABSTRACT

The concept of biopower, the first traces of which can be found in Ancient Greece and Plato, finds its ultimate meaning in the emergence of the modern state in the 18th century. Biopolitics, shaped by biopower for its purposes, is not only a general expression of many practices carried out over the human body; it is also clearly felt in the domestic and foreign political understandings of the government. Biopower, which makes its presence felt everywhere, is surely within the awareness of British playwright David Hare, who puts political events at the centre of his plays and has an understanding that theatre should be political. In the plays *Berlin/Wall* (2009) written by Hare, which are two different readings and a one-man performance, the author aims to objectively convey to the audience the realities experienced by the subjects who are at the target point of biopower. Reflecting Hare's individual observations, the *Berlin/Wall* (2009) plays focus on the concept of the wall created by biopower for discipline and security purposes in the minds of individuals in Germany and Israel-Palestine. The aim of this study is to examine how and in what way biopolitics, which is the practice of today's modern powers, works on the body and the effects of these political approaches on subjects in Hare's *Berlin/Wall* plays, according to Michel Foucault's perspective on Biopower and the subject.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: cuneyt.ozata@hotmail.com

EXTENDED ABSTRACT

The modern state structure that emerged in Western societies at the end of the 17th century brought many terms and practices such as security, discipline, and confinement. This new world order and the European political structure, which evolved into a constantly changing plane after the Enlightenment, give rise to an unprecedented innovative understanding of power that forces the individual to the norms in daily life. In such an atmosphere, Sir, British political playwright David Hare, in his play *Wall/Berlin*, which he wrote with his own personal observations, states in a very clear and striking language that the Israeli-Palestinian stalemate and the Berlin wall built during the cold war assumed the role of the 20th century positive understanding of Power as a governing device on subjects. It is possible to see Michel Foucault's idea of bio-power in the play, which imposes certain truths/dispositives on subjects and makes them obedient bodies by putting them into certain norms.

According to David Hare, these two walls, whose functions and construction purposes are very different from each other, form the line of trust and dominance between the Power and its subjects. The Israelis accept this wall, which they started to build for border purposes in their own regions, as the only option and necessity of a normal, secure life. The Berlin wall, unlike the wall built by individuals in Israel, is a wall where the power needs the workforce of its own objects, and which has assumed the role of a dungeon in order to prevent their escape. In the Foucauldian context, the Israeli wall is a policy of subjectivation, and individuals do not see this wall as an element of confinement for themselves. Instead, they are convinced of the truth that it keeps them safe, which is engraved in their minds in this way. As Foucault emphasized in his research, in contrast to the era when, in the example of the plague epidemic of the 15th and 16th centuries, individuals were locked away without treatment and could not survive due to the epidemic, today's modern understanding of power is the power that tends to keep alive. In summary, the relationship between the individual and the power should be read very well because power is a mechanism that uninterruptedly relates to the individual in terms of management, positively or negatively.

David Hare does not hesitate to examine the social life during his trip to Berlin to write a play about the Berlin Wall, which is described as the wall of death and no longer carries physical importance other than its name. It is remarkable that he observes the people living in Berlin during his travels, asks them questions, gives speeches about the wall and adds these dialogues to his play, presenting them in a monologue style. This wall that divided Berlin in two (dividing the power and the individual) acted as a kind of open prison. In Berlin, which Hare refers to as the city famous for its wall but without a wall, the government has reduced the communication and bond between its object and itself since the day the Berlin wall was built. Hare, who had the opportunity to examine the social and political structure of this geography during the time he was in Berlin, criticizes not only Germany but also the political intellectuals of other countries in the region, especially England. In this sense, David Hare more than deserves to be a universal political playwright and intellectual by going beyond his own borders.

The answer Hare received from a Palestinian theatre actor during an interview is a picture of a different view of the wall from the outside. With the words "the wall is not around us; it is around them", it is seen that the wall, which has been used to contain something for centuries, is used by today's governments to isolate a certain segment of people. With the metaphor of the Panopticon, which Foucault took as an example from Jeremy Bentham's prison model, the fact that these individuals, who thought they were safe inside the Israeli wall, were watched all the time necessitated the normalization society. It is precisely in this sense that the effort of the state of Israel to conduct its own disciplinary society within these limits, which complies with Foucault's concept of bio-power, does not go unnoticed. For the Israeli state, which interferes with the sovereignty rights of the Palestinians under the roof of border security while protecting its rights within these borders, the only thing that matters is just keeping them alive. Hare, which reveals how the wall separating these two nations is perceived, succeeds in reflecting this to the audience from both perspectives. Hare, who draws a clear picture of the subjects who are inside the wall, whose identities have been taken away and who are included in the normalization process by trying to gain a new identity within the wall, tries to make the audience feel that the area surrounded by the wall is literally an open-air prison. The state's realization of a growth movement with all the institutions and individuals within the wall reveals the positive/sustaining form of power in the 20th century, shown to the audience/readers from David Hare's point of view.

The European political power structure of the 20th century, which was formed by adding new links to the chain of state and administration from the past to the present, has now made it a complete goal to confine the subjects of this century within its walls. The perception of power that penetrates into the mind of the individual has moved away from its function and meaning in the past and has distanced them as much as possible from the ability to understand whether they are inside or outside these walls. In summary, these bodies, which continue their lives unconsciously today, are human types that cannot find the way out, trapped between the walls of today's postmodern world.

Giriş

İktidar kavramı ve iktidarın bireyler üzerindeki uygulamaya koyduğu yaptırımlar, tarihsel süreçte Platon'dan Jean Jacques Rousseau'ya, Thomas Hobbes'dan Descartes'a, ardından Nietzsche'ye kadar pek çok düşünürün yanı sıra siyaset ve devlet adamının dikkatini çeken ve tartışılan bir konu olmuş, 20. yüzyıla gelindiğinde Fransız düşünür Michel Foucault ile yeni bir ivme kazanarak farklı bir boyuta evrilmiştir. "Foucault Çağı" (Cevizci, 1999, s. 1251) olarak da adlandırılan bu yüzyıl, Foucault'nun felsefe ve psikiyatri gibi birçok alanda yaptığı çalışmaların derinliğiyle harmanlanarak, delilik, disiplin, gözetim, denetim, kapatma, iktidar, özne ve bilgi gibi kavramların ön plana çıkmasına olanak tanımıştır. Foucault'nun tüm bu kavramların ortak noktası olarak iktidarı ön planda irdelemesinin temel nedeni "iktidar her yerdedir; her şeyi kapsadığından değil, her yerden geldiğinden dolayı her yerdedir" düşüncesine dayanır (2007, s.72). Bu düşünceye paralel olarak, geniş yayılım imkânı bulan iktidarın temel taşı oluşturan özne, iktidarın bileşeni olarak Foucault'nun gözünden kaçmaz ve iktidar- özne ilişkisi bağlamında öncelikli olarak Foucault, özneyi mercek altına alır. Bu anlamda, Foucault'nun çalışmalarındaki temel odak noktalarından biri olan özne, iktidar sistematüğünde, dönemin politik anlayışına uygun olarak şekillenen ve değişim gösteren bireyi işaret eder. Öte yandan, Marksist yaklaşımın tanımladığı mülkiyet eksensiz iktidar anlayışı iktidarı tanımlarken, iktidarı bir güç tarafından elde tutulan ve uygulanan bir kavram olarak görmesi ya da modernistlerin iktidarı yalnızca baskılayan ve negatif bir ilişkiler bütünü olarak ele alması, iktidarın her yeri sardığı gerçeğinin göz ardı edilmesine sebep olmaktadır. Bu durum da iktidar ve birey ilişkisinin yanlış okunmasına sebebiyet verir. Foucault'ya göre;

Bireyi temel bir çekirdek, ilkel bir atom, iktidarın etki altına aldığı ya da cezalandırdığı çoğul ve âtil bir şey olarak; iktidarı da bireyleri böylece bastıran ya da parçalayan bir şey olarak düşünmemek gerekir. Aslında bir beden, hareketlerin, söylemlerin, arzuların bireyler olarak tanımlanması ve kurulması tam olarak iktidarın birincil etkilerinden biridir... Birey iktidarın dışında ve karşısındaki şey değil iktidarın birincil etkisidir... İktidar kurduğu, oluşturduğu bireyler üzerinden işler. (2000a, s. 107)

İktidar, oluşturduğu birey üzerinde, her biri kendi yasasına sahip aile, okul, kışla, hastane, hapisane gibi kapatıp-kuşatma mekânlarının birinden diğerine hiç durmadan yatay eksensiz şekilde ilerlediği; bir disiplin toplumunu meydana getirir. Gilles Deleuze'un da belirttiği gibi "disiplinler de sıraları gelince kendi bunalımlarıyla karşılaştılar ve bu hal, zamanla kurulan ve İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ivme kazanan yeni kuvvetlerin kârındaydı; bir disiplin toplumu, artık içinde olmadığımız, artık olmayı bıraktığımız şeydir" (Deleuze, 1992, ss. 3-7). Deleuze'a göre artık disiplin toplumundan denetim toplumuna geçiş yapılmıştır. Bu aşamadan sonra toplumların disipline edilmek yerine denetim altında tutulmaya başlandığı yeni bir döneme geçilir. Bireyin, devlet ile olan ilişkilerinde etkin rol almasına rağmen, bastırılmaya ve göz ardı edilmeye çalışılması, Foucault'nun yaptığı uzun soluklu araştırma ve incelemeleri sonucunda belirgin hale gelen bir durumdur. Bu durumun etki alanının genişlemesi, toplumdaki bireyler tarafından tepkiye yol açabileceğinden, "her iktidarın denetimi sağlayabilmek için toplumu gözetim altında tutma" fikri, iktidarın varlığını sağlam temellere dayandırması için kullanmayı hedeflediği denetim ve gözetime dayanan sistematüğe işaret eder (Giddens, 1991, s. 392). Genelden özele doğru incelendiğinde, gözetlenen ve denetlenen bireyler aracılığıyla, iktidarın gücünü ve kontrol edebilme yetisini sağlam temellere dayandırması, 17. yüzyılda deli diye adlandırılan normal dışı insanları uzak tutma/ kapatma yoluyla ortaya çıkarken, veba gibi bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkması ile sağlıklı olarak değerlendirilen bireylerin kapatılması ve bu uygulamanın devamı hapisanelerin doğuşuyla ilerler. Bu anlamda Foucault'ya göre, "iktidarı oluşturan armatürün birer parçası" olan bireyler arasında yer edinen suçluların, toplumun büyük çoğunluğundan uzak tutulmaları ve suçlu addedilen norm dışı bireyleri disipline etme amacıyla inşa edilen hapisanenin ortaya çıkış fikri, gerçekte akıl hastaneleri ve normal hastalara bakım sağlayan hastane düşüncesiyle paralellik göstermektedir (Boyne, 2009,

s. 27). Çeşitli nedenlerden dolayı hapisane içerisinde gerçekleştirilen birey odaklı uygulamaların yarattığı ayırım ile hapisane binası içerisinde tutulan/ gözetilen insanlar toplumun diğer kesiminden uzakta ve denetimde tutulup bir anlamda tecrit edilmektedirler. Bu durum gözetim ve denetimin sağlanmasını kolaylaştırması yönüyle, mevcut iktidar aygıtlarının bu yönde şekillenmesine zemin hazırlar. Bu sistematik içerisinde yaşatılmak istenen bireyler, iktidara koşulsuz hizmet eden ve boyun eğen figürlerdir. Böylece, iktidar bu figürleri de kullanarak kendisine yönelik herhangi beklenmedik durumları önlemek adına güvenlik aygıtlarını sistemde hazır tutar: Dışarıdan gelebilecek tehditlerde karşı eğitilmiş profesyonel ordu, içe yönelik tehdit unsurlarına karşı da polis teşkilatı. İktidarın güvenlik aygıtlarının tek bir ortak amacı vardır: disipline edilmiş, denetim altında tutulan bireyler. Bu amaçla iktidar, belli bir coğrafyada varlığını kanıtlamak için öncelikle egemenlik alanını belirleyecek sınıra/huduta ihtiyaç duyar. Sınır/hudut sadece egemenlik alanını belirleyen bir çizgi olarak var olmaz; aynı zamanda Hastings Donnan ve Thomas M. Wilson'a göre "hudut ayrıştırıcı faktördür. Asimilasyonu veya bütünleşmeyi olanaklı kılmak için var olmaz; siyasal yığınları ve popülasyonları birbirinden ayırmak için oradadır. Hudut yerlileri yabancılardan ayırma işlevi görür. Etkileşimden ziyade kontrol işlevi vardır" (2002, s. 89).

Sınır belirleme işlevi gören ayırıcı ve birleştirici özelliğe sahip olmasının yanı sıra tarihte kullanılan en eski savunma hattının çizgilerini belirleyen iktidar araçlarından biri olarak da günümüze kadar varlığını sürdürebilen duvar, iktidarın vazgeçemediği bir güvenlik aracı olarak günümüzde öne çıkar. Çin Seddi, İstanbul'un surları, Berlin Duvarı, İsrail Duvarı ve hatta Amerika'nın Meksika sınırına ördüğü duvar bu örneklerin bir kaçıdır sadece. Duvar kimi zaman dışarıdan gelecek doğal tehditlere ya da farklı kavimlerin saldırılarına karşı iktidar çatısı altında yaşayan kitleyi korumak amaçlı örülürken, kimi zaman da duvarın sınırları içerisinde yer alan bireyleri kontrol altında tutma fikrini ön plandadır. Wendy Brown, *Walled States, Waning Sovereignty (Duvarlı Devletler, Zayıflayan Egemenlik)* başlıklı kitabında "Dünya üzerinde duvarların yaygınlaşması egemenliğin çöküşünden kaynaklanır" (2017, s. 8) der. Zira görünmez sınırlar duvara ihtiyaç duyuyorsa egemenlik kaybedilmiştir. Zygmunt Bauman ise bu durumu: "karşılıklı ayrıştırma, mesafeyi koruma, köprüler yerine duvarlar inşa etme ve çarpıklaşmamış iletişim için doğrudan hatlar yerine ses geçirmeyen yankı odaları kurma politikası karşılıklı güvensizlik, yabancılaşma sorunu şiddetlendirmekten başka bir yere götürmüyor" (2015a, s. 21) diye ifade eder. Sebep her ne olursa olsun günümüz modern toplumunda güvenlik adı altında çeşitli şekillerde ve boyutlarda beliren ve herhangi bir coğrafya üzerinde kendine yer edinen duvar bir anlamda güvenliğin cisimleşmiş halidir. Bauman'ın da belirttiği üzere "modern toplum, güvenliğini sağlamak için bilinçli önlemler almadan, güvenli kalılabileceğine inanmaz. Bu önlemler her şeyden önce insan davranışının yönlendirilmesi ve kontrol edilmesi yani toplumsal kontrol anlamına gelir" (2015b, s.19). Böylece bireyler kendilerini kontrol altında sandığı sürece, iktidarın onların yaşam ve bedenleri üzerinden uygulamaya koyacağı işlevsellikler kolaylaşır. Foucault'nun da vurguladığı gibi artık yaşam bir iktidar nesnesi haline gelmiştir: Yaşam ve Beden (2006, s. 53). Eski ile yeni dönem arasında kıyaslama yapan Foucault'ya göre "eskiden sadece tebaa vardı, malları hatta hayatları ellerinden alınabilen hukuksal tebaa vardı, şimdi bedenler ve nüfuslar var. İktidar materyalistleşti. Özünde hukuksal olmaya son verdi. Beden, hayat gibi bu gerçek nesnelere ele almak zorunda. Hayat iktidarın alanına giriyor" (2005, ss.152-153).

Tarihsel süreçte evrilerek ilerleyen iktidar anlayışının istisna gösterdiği anlar da her zaman olmuştur. Disiplinden, denetime geçildiği dönemde Almanya'da Berlin Duvarının örülmesi ile eski sistem döneminin disiplinliliğinin ortaya çıktığı ana bir geri dönüş yaşanırken, "politik denklemdeki bilinmeyen" İsrail, inşasına devam ettiği Filistin ile arasına ördüğü duvar ile faşizm olgusuna bir tuğla daha ekler (Baudrillard, 2006, s. 32). Bu noktada günümüzde

iktidarın varlığının yadsınamayacak derecede etki alanının geniş olması, her sanat dalında olduğu kadar, tiyatro sanatında da kendini gösteren bir unsur olarak ön plana çıkar. Bu anlamda Tiyatroyu bir politika sahnesine dönüştürmede büyük bir ustalık sergileyen İngiliz oyun yazarı David Hare, tiyatronun siyasetten ve siyasi olaylardan uzak kalamayacağına, aynı zamanda topluma gerçekleri gösterme ve ayna görevi gören tiyatronun uluslararası olayları da sahnesinde barındırması gerekliliğine inanır. Hare oyunlarında sadece İngiltere özelinde meydana gelen yerel olaylarla ilgilenmeyip, küreselleşen dünyada meydana gelen politik olaylara da uzanmaktan çekinmez. Oyun yazarının evrenselliği yakalama adına dünyanın önemli ülkelerinde gelişen her çeşit görüngü, Hare'in bakış açısı içerisinde yer alır. Yazar, oyunları büyük ölçüde eleştirel olarak değerlendirilmesine rağmen yazarlık kariyerinin başlangıcından itibaren politik bir oyun yazarı olarak tanımlanmıştır (Dean, 1990, s. ix). Gerçekte Hare'in en büyük stratejisi tiyatroyu politikleştirmektir (Oliva, 1990, s. 2). Yazarın İsrail-Filistin açmazını ele aldığı *Via Dolorosa* (1998) oyunundan sonra bireysel anlamda gezi ve gözlemlerini aktardığı, monolog tarzındaki *Berlin/Wall* (2009) oyunları tarihte yapımı gibi yıkımı da olay olan Berlin duvarı ve günümüzde yapımı halen devam eden İsrail ile Filistin arasındaki duvarın bireyler üzerinde oluşturduğu farklı izlenimler üzerinden iktidarın bireyler üzerinde yaratmış olduğu biyopolitik eylemlere ışık tutar.

Biyopolitika

İlk kez İsveçli siyaset bilimci Rudolf Kjellen (1864-1922) tarafından kullanılan 'biyopolitika' kavramı, doğalcı ve politik yorumlar ile açıklanmasının ardından 1970'lerde Michel Foucault ile "bu yaklaşımların aksine politik stratejilerin merkezi olarak ortaya çıkan 'hayat' aracılığıyla tarihsel süreçleri çözümleme yoluna girer" (Lemke, 2013, s. 53). Foucault 18. yüzyılın sonlarına doğru iktidarın bedene yöneldiği yeni bir anlayışının ortaya çıktığını gözlemler. Bu yeni iktidarın adı biyoiktidardır ve "biyoiktidarın hedefi hem biyolojik hem politik bir çokluk olarak nüfustur ve nüfusun yönetimine ilişkin her türlü strateji biyopolitikadır" (Koyuncu, 2018, s. 58). İktidarın disiplin toplumu oluşturmak için kuramsallaşarak disiplini gerçekleştirmesi bunun devamında nüfusu hedef alan daha genel bir iktidar anlayışı olan biyopolitikanın ortaya çıkışını tetikler (Özdil, 2018, s. 263). Bunun yanı sıra Foucault biyopolitikayı "bedenlerin boyun eğmesini ve nüfusların denetimini sağlamak üzere çeşitli ve çok sayıda teknik" olarak tanımlar (2007, s. 103). Foucault *Hapishanenin Doğuşu* başlıklı eseri ile başlayan incelemelerinde iktidarın söylemsel yöntemler ile bilgi ürettiğini açıklamaya çalışır ve iktidarın ürettiği bu bilgilerin daha sonra söylemsel olmayan yöntemler (hapishane, hastane, akıl hastanesi) ile iktidarın kendi çıkarları doğrultusundaki öznelerin oluşumuna katkı sağladığını öne sürer. Özneleştirme sorunu, Foucault'un en fazla değindiği noktalardan biridir. Özneleştirme insanlara dayatılan belirli bir kimlik ve bireysellik ile bu kimliğin getirdiği sınırları kabullenme sürecini ele alır. Foucault'nun iktidarın işlevine yönelik yorumu ilgi çekicidir:

İktidar giderek daha az öldürme hakkı olmakta ve giderek daha çok, yaşatmak için mücadele etme hakkına dönüşmektedir, dolayısı ile iktidar yaşamı yükseltmek için, yaşamın kazalarını, iyi ya da kötü olasılıklarını, zayıflıklarını denetim altına alır. (2002, s. 253)

Olasılıkları denetim altına almak her şeyden önce bir öngörü gerektirmektedir. İktidar tam da bu noktada kendisine karşı tehdit unsuru olarak beliren tüm etmenleri önceden fark edip ortadan kaldırmak adına biyopolitikayı kullanır. Biyopolitika, "iktidar ağlarının günümüzde sağlıktan ve bedenden geçiyor olmasını" (Foucault, 2012, s.135) temel alarak, özneler üzerinde öngörü kurar. Hare'in *Berlin* oyununa konu olan ve 1961 yılında inşa edilen Berlin duvarı, iktidara ihtiyaç duymayan ancak iktidarın onların iş gücüne ihtiyaç duyduğu bireylerin kaçışını engellemek amacı ile örülmüş bir duvardır. Benzer şekilde Hare'in ikinci okuma olarak kaleme aldığı *Wall*'da, günümüzde inşası devam eden İsrail duvarı, bir iktidarın yokluğundan değil

neoliberalizmin genel çerçevesi biyoiktidarın uygulama alanından kaynaklanan bir yönetim aygıtıdır. Duvar her iki oyunda da iktidarın yaşamın kötü olasılıklarını denetim altına alma düşüncesine dayanır. Bu anlamda, iktidarın yaşamı yükseltmek için yaşamın kötü olasılıklarını öngörüp denetim altına alma fikri eskiye dayanmaktadır. Machiavelli, *Prens* adlı eserinde bu durumdan şu şekilde bahseder:

Belalar önceden görüldüğünde kolaylıkla tedavi edilir; ama kapına dayanmalarını beklersen, hastalık artık iyileştirilemez hale geldiği için ilaç için geç kalmış olursun... Aynı durum devlet ilişkilerinde de yaşanır. Gelecekte ortaya çıkacak belalar önceden görüldüğünde çarçabuk tedavi edilebilir: ancak bu hastalıkların görülmesinin, herkesin görülebileceği kadar geriye bırakılması durumunda artık elde hiçbir deva kalmaz. (1999, s. 12)

Machiavelli'nin bela olarak tanımladığı o dönemin devlet ilişkilerinde yaşamılabilecek sorunlara karşı ön gördüğü güvenlik amaçlı uyarıları, günümüzde pek çok siyasi devlet politikalarında hala geçerliliğini sürdürmektedir. İnsanların Doğu'dan Batı'ya kaçışlarını engellemek için inşa edilen Berlin duvarı bir şehri ikiye ayırmakla kalmamış, Sosyalist Doğu ile kapitalist Batı arasında bir sınır oluşturarak soğuk savaş döneminin ürünü olarak hafızalarda yer edinmiştir. İsrail'de ise, güvenlik öne sürülerek yapımı halen devam eden duvar, Machiavelli'nin tehlikenin ön görülmesine yönelik açıklaması ile paralellik gösterir. Duvarın içinde 'normal' bir hayat yaşamamanın hayalini kuran İsraililer için artık duvarın dışı ve duvarın dışında kalan her canlı türü bir tehlike ve bela halini alır. Bu da peşi sıra yalnızca duvarın içinde yaşayan insanlara güvenmeyi ve duvar dışında kalan herkesin tehlikeli, normal olmayan ve hastalıklı olduğu imajını doğurur; tek bir cümle ile tanımlayacak olursak, faşizmi doğurur. "20. Yüzyılın başlıca politik buluşu ve yüzyıl boyunca çekilen acıların çoğunun kaynağı" olarak ön plana çıkan faşizm, bir hayalet gibi geçerliliğini hala sürdüren bir kavram olarak tarih sahnesindeki rolüne devam etmektedir (Paxton, 2014, s.13). Fakat tek nedenin ırk ayrımı olmadığı gibi devletin siyasi politik anlayışında yaptığı değişikliklerin de tarihe yön verdiğini göz önünde buldurulduğunda, insanoğlu ilkel olarak değerlendirilen pek çok sistematığın yanı sıra, duvarı yüzyıllar boyunca kullanmaya devam etmiştir. Toplumsal kontrolü sağlamanın en kolay yollarından biri olan gözetim odaklı korunma sistemini kullanan iktidar, bu sayede yönlendirebildiği insan davranışlarını kullanarak, içeriden ve dışarıdan gelişebilecek herhangi beklenmedik durumlara karşı önceden hazırlıklı olduğunu, oluşturduğu duvar-sınır ile göstermeyi amaçlar. Tüm bu gözetim ağındaki bireyler ise, zamanla kontrol adı altında genişleyen bu ağın birer parçası haline gelerek, iktidarın oluşturduğu sistemden ayrılamazlar, aksi takdirde kendilerini yerlerini dolduramayacakları bir güvensizlik boşluğunda bulurlar. Bu durum da iktidarın bireyler üzerinde kurduğu etki alanını genişlettiği biyopolitikanın varlığının göstergesidir.

Tartışma

Berlin: Zindanın Duvarları

David Hare, 2008 yılında, Alman roman yazarı Bernhard Schlink'in aynı isimli romanından uyarlanan ve Stephen Daldry'nin yönetmenliğini, kendisinin de senaristi olduğu *The Reader* adlı film projesi için Berlin'e gelir. Berlin şehrine sempatisi olduğu anlaşılan yazar, şehrin yıllar içerisinde uğradığı değişimi ve bu değişimin kendisini nasıl şaşırttığını oyunun giriş kısmındaki şu sözleriyle aktarır: "Otuz yılı aşkın bir süredir ara sıra bu şehre geliyorum ve şehir her defasında farklı. Dünya da değişti, Berlin de" (Hare, 2009, s. 3). Almanya'da bulunduğu süre içerisinde şehri gezmek için yeterince boş zamanı olan Yazar, şehrin yaşantısını, insanların tavırlarını ve davranışlarını, tarihsel süreçte şehrin kültürel ve sosyal olarak nasıl bir değişime uğradığını irdeleme fırsatı bulur. Bu noktada Hare, Berlin hakkında kalıplaşmış söylentilerin geçerliliğinin ne derece doğru olduğunu da sorgular:

Oh evet, Berlin tuhaf bir şehir. Hitler, sonra Stalin.

İnsanların çok canlı olduğunu söylediği şehirlerden biri ama baktığımda hareket eden hiçbir şey göremiyorum. Bu ben miyim? İnsanlar size her zaman buranın çok genç olduğunu söyler, ama benim otelimde herkes valizlerini tekerlekler üzerinde çekiyor ve yanlış kattan çıkıyor gibi görünüyor. Ayrıca sanat da gelişiyor. İnsanlar 'Berlin'i seviyorum' dediğinde Berlin'i neden seviyorsunuz diye soruyorum? 'Ah sanat' diyorlar. 'Ve kulüpler. Kulüpler için harika bir şehir.' (Hare, 2009, s. 4)

Berlin'in tarihsel geçmişi kadar ön planda olan diğer bir gerçekliği, günümüzde Almanların eğlence sektörü ile tanınan yapısı olduğunu işaret eden Hare, Berlin'in bu yüzden Avrupa'nın "en heyecan verici şehri" (Hare, 2009, s. 4) olduğunu belirtmeden de geçmez. Bu durum Hare'e, *Berlin* oyununa konu olan Berlin duvarının kapatılan bireylerin büyük bir çoğunluğu için egemenliğin çöküşü ile doğan bir zindanın duvarlarını anımsatır. Berlin'i bu kadar ilgi çekici hale getiren diğer bir şey tarihsel olarak etkisini hala derin bir şekilde hissettiren ve Sovyetlerin inşa ettiği o dönemin en ideal güvenlik aparatı olarak değerlendirilen Berlin Duvarının gözle görülmeyen kalıntılarıdır. Leuenberger'in, Berlin duvarının inşa edildiği dönemde insanlar üzerinde çeşitli zararlı psikolojik sonuçlara yol açabilecek bir sendrom olarak tanımladığı 'duvar rahatsızlığı' Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında Doğu ve Batı da yaşayan insanlar üzerinde travmalar yaratmış olsa da bu durum günümüzde tersine dönmüştür (2006, s.24). Çünkü duvar yıkılması ile eski soğukluğunu yitirmiş ve turistik değere sahip bir anıya dönüşmüştür. Berlin şehrinde yaşayan insanlar geçmiş dönemde duvarın yapımı ile kendi toprakları içerisinde ikiye bölünmüş ve tam anlamıyla bir duvara çarpmış olsalar da bugün duvarın ortadan kalkması ile bir anlamda geçmişte zorunda kaldıkları iktidarlarının sıkıyönetimini unutup, geçmişten intikam alırcasına yüzlerini eğlence sektörüne çevirmişlerdir. Bu durum, Leo Strauss'un "çekişme ile parçalanmış bir dünya çekişme ile parçalanmış bireyler ister" (2011, s. 89) ifadesi ile paraleldir. Hare, Berlin gezisinde ulaşımına yardımcı olan bir taksi şoförü ile konuşma fırsatı bulur, konuşma duvar eksenindedir ve taksi şoförü yazarla olan konuşma sürecinde kendince yapılan bir yanlışla gönderme yapar. Sözleri, Soğuk savaşın sona ermesinin ardından Berlin duvarının yıkılmasının ne denli yanlış olduğuna ve günümüz küresel dünyasında bireysel isteklerin iktidarın uygulamalarından geçtiğinin bir kanıtıdır:

Berlin eskisinden daha zor çünkü en ünlü sembol gitti. Şoförüm, Duvar'ı hatırlayacak yaşta olmasına rağmen, 'Doğudasin', deyip duruyor. Sonra: 'Batı'dasın'. Ancak Berlin'in ayırt edici özelliğini arayan ve duvarı görmek için gelmiş olan turistler onu bulamıyor. Onlar çok büyük bir hata yaptılar. Duvarı yıktılar. Aslında, bir gazetede, önümüzdeki kutlamalar için, Duvar'ın bir hologramını yansıtmayı planladıklarını söyleyen bir parça okudum, orada olmadığı rahatsız edici gerçeğini aşmak için. (Hare, 2009, ss. 4-5)

Konuşma esnasında Hare, tuhaf bir durumu- bir zamanlar duvarı ile ünlü olan şehrin, günümüzde bir duvara sahip olmadığını, duvarın görüntü olarak hatıra olarak satılan eşyalar üzerinde yer aldığını "Hayır, görüyorsunuz, daha da önemlisi, bu kötü bir pazarlama: duvarı ile ünlü şehir gerçekte bir duvara sahip değil" sözleriyle açıklamaya gayret eder (Hare, 2009, s. 5). Yazar, Alman hükümetinin ustaca kurguladığı hala bu ünlü duvara sahipmiş gibi bir izlenim ile duvarın popülerliğinin sürdürüldüğünü ve olmayan bir duvarı görmek için gelen turistlere şaşırarak baktığını izleyiciye fark ettirmek ister. Hare, özellikle geçmişi, günümüzü ve geleceği düşünerek yaptığı çıkarımlarla, Berlin toplumunun tarihlerine olan ilgisizliğinden ve tarihte yaşanan olayları çok çabuk unutarak sanki geçmişlerindeki olaylar hiç yaşanmamış gibi hareket eden Almanları duyarsız olmakla ve özellikle Alman gençlerini bir eğlence toplumuna dönüşmüş olmakla eleştirir. Hare'in gözünde Berlin, "tarih ortamıdır, çünkü o, hem tarihsel girişimi mümkün kılan toplumsal iktidarın yoğunlaşması hem geçmişin bilincidir" (Debord, 2017, s. 133). Berlin geçmişten günümüze ideolojik anlamda tez ve anti-tezlerin yoğun bir şekilde savunulduğu, zıtlıkların yaşandığı bir şehirdir ama genç Alman toplumu bunlardan çok uzak bir duruş sergileyen, sadece bugünü yaşayan bir toplum çerçevesinde yaşamlarına devam etmektedir. Yazar "gençken gelecek hakkında hayal kurarsınız. Yaşlandığınızda geçmiş hakkında hayal kurarsınız" sözleriyle bir anlamda Alman gençliğinin bugünü ve geleceği arasında düşünsel bir köprü kurar (Hare, 2009, s. 5). Yeni neslin, tarihe ve geleceğe kayıtsız

kalmalarını bütün toplumlarda karşılaşılan yaygın bir tutum olduğunu ima eden Hare, Almanya gibi ideolojik köklere ve kritik bir öneme sahip bir ülkeyi bu noktada eleştirir. Almanların tarihsel anlamda şiddet olaylarının merkezi konumunda anılmasına paralel bir şekilde, şehrin her yanının hatta tren istasyonlarının bile geçmişe yönelik tarihsel bir hissiyatı hala yansıtır yapıda olduğunu ima etmek için yazar, gezdiği caddenin savaş dönemindeki tarihsel önemine vurgu yapar: “Terminal, Berlin'deki en büyük bina. Bir mil uzunluğunda ve faşist bir tren istasyonuna benziyor. Hiçbir zaman bu kadar çok otoriter bir alan bu kadar az hizmet etmemiştir” (Hare, 2009, s. 6). Terminalin de duvar gibi ortadan kaldırılması ya da yaşayan tarihin bir kanıtı olarak kalmasına yönelik şehir çapında yapılacak olan bir referandum düşüncesi yazarın geçmişle hesaplaşmasına neden olur: “O zaman ne anlamı var diyorum, referandumun ne anlamı var? Neyse derler ya, sadece havaalanı değil, bir kulüp. Bu bir kulüp mü? Evet, travestiler için. Tempelhof bir kulüp mü? Travestiler için mi? Bu şehir tamamen deli mi? Reichstag bir kulüp mü? Yahudi müzesi bir kulüp mü?” (Hare, 2009, s. 7). Duvar ve ardından eğlence sektörünü temel alarak sürdürülen örneklemelerde, iktidarın yaptırım gücünün Berlin duvarının yıkılma hızıyla eşdeğer olarak işlediğine yönelik yazarın ifadeleri Almanların tarihte Yahudilere yönelik kötü uygulamaları yok etmenin en iyi yollarından biri olarak eğlence sektörüne yapılan yatırımlar, biyoiktidarın içinde bulunduğu yüzyıla göre şekil aldığına göstergesidir. Günümüz küreselleşen dünyasının talepleri doğrultusunda hareket etmeyi seçen Alman hükümetinin eğlence sektörünü kullanarak, tarihsel altyapılarında onların imajını zedeleyen durumları kapatma fikri, Hare'in senaristi olduğu film ile yakından ilişkilidir. Almanya'da bir film çekeceğine dair kullandığı ifade, Almanların genel kanısının “Bir İngiliz, Alman suçu hakkında yazarak ne yaptığını sanıyor?” (Hare, 2009, s. 7) şeklinde olduğunu ve Almanların bu duruma yönelik gerçek bakış açısını sahte bir gülümseme maskesi ile kapattıklarını düşünür.

“Diğer bireyler, her zaman için kişinin amacına ulaşmakta kullandığı araçtır” (Fromm, 2016, s. 29) söylemiyle örtüşen Alman iktidarının Yahudiler üzerinden biyopolitik amaçları hedef güderek uygulamaya koyduğu toplama kamplarını da eleştirmeden geçmeyi ihmal etmeyen Hare, bu konuda Yahudi filozof olan Theodor Adorno'nun toplama kampları üzerine bir konuşmasında arkadaşına söylemiş olduğu “Toplama kampları hakkında söyleyebileceğiniz her şey aynı zamanda hem çok fazla hem de yetersiz” (Hare, 2009, s. 11) ifadesi ile, sadece dönemin gerçekliğini tüm çıplaklığıyla yansıtmakla kalmaz, biyoiktidarın yaptırım gücünün de boyutunu gösterir. Tarihte Almanların uyguladığı politik anlayışa yönelik düşüncelerine ifadelerinde sıklıkla yer veren Hare, Hitler'in “Yahudileri öldür ve Berlin'i yeniden inşa et” (Hare, 2009, s. 10) sözleriyle Alman halkına güdülediği amacın kazanmak olduğunu ve bu uğurda kendisinden olmayanı dışlayabilme hakkına sahip olduğunu hissettirir. Biyoiktidarın ideolojik olarak yürüttüğü yaklaşımları “bir ideoloji diğerine bölündü ve duvar ile ayrıldı” (Hare, 2009, s. 10) diyerek belirten Hare, deliliğin sınırında yaşamış, nevrotik yapıda, savunduğu fikir ve amaç ne kadar kötü olursa olsun, onun kanaatlerine karşı “her uygulama ve her değerlendirmeyi hükümsüz kılan” (Le Bon, 1997, s. 98) Hitler'in tarihte amaçlarına ulaşma konusunda olan hırslarının oldukça şiddetli olduğunu vurgular: “Hitler gece gündüz planlar üzerinde kafa yordu, değerli zamanını ondan her zaman nefret eden, çöküşü, şüphecilik ve muhalefeti temsil eden radikal bir şehrin inşasına harcadı” (Hare, 2009, s. 10). Yazarın tüm bu gerçekliklerden bahsederken, Almanya'ya geliş amacının aslında senaristi olacağı filmde ziyade tüm bu olan biteni açıkça dile getirme hissiyatının olduğunu “Boşver film işini! Ve daha fazlası Stephens Daldry'nin yönetmenliğini” ifadesinden çıkarmak mümkündür (Hare, 2009, s. 13). Yazar, Almanya'nın biyoiktidarının tarihsel yaklaşımlara kıyasla günümüzde tercih ettiği eğlence ve haz odaklı uygulamalarının, şehri aslında batırdığını da dile getirir: “Şehrin iflas etmesi gerekiyordu. Aslında bu Berlin hakkında herkesin bildiği iki şeyden biri. Belediye başkanı eşcinsel ve şehir iflas etti. Belediye başkanı "Berlin kötü bir

durumda ama seksi demeye devam ediyor" diyor" (Hare, 2009, s. 14). Hare'in Alman hükümetinin tarihsel altyapısı ve günümüzde şekillenen son haliyle bir mukayese halinde ifadelerini sürdürmesi, Biyoiktidarın gelişen ve küreselleşen dünya hareketlerine paralel olarak şekil aldığı bir göstergesidir. 1960'lı yıllara pek çok psikolojik şiddetin merkezi olarak bilinen Hohenschönhausen şehrinde olanlar, tarihte biyopolitik eylemlerin hem bedensel hem de zihinsel yürütüldüğüne ilişkin izler barındırır. Eski Doğu Almanya'nın Stasi diye adlandırılan istihbarat örgütünün cezaevinin yer aldığı Hohenschönhausen şehrini gezerken yazarın zihninde geçmiş dönemin kötü anıları canlanır: "Hohenschönhausen aynı zamanda bir mezarlık. Savaştan hemen sonra, dört bin Alman vatandaşının gereksiz yere tutulduğu bir Sovyet gözaltı kampı olarak hizmet etti. 1960'larda hapisane, Stasi'nin psikolojik işkence merkeziydi" (Hare, 2009, s. 15). Hare, siyasi ve sosyal yaşantıları incelerken olaylara ve insanlara geniş bir perspektiften bakar. Bu noktada bir zamanlar Doğu ile Batı'nın, kapitalizm ile komünizmin, faşizme karşı direnişin karşı karşıya geldiği Berlin şehrinin yaşadığı değişim ve dönüşüm yazarı hayretler içerisinde bırakır. Hare gezisinin devamında modern toplumun getirdiği kişisel ve bireysellik olgusunun ülkeleri hangi şekilde ve nasıl etkilediği konusunda da bazı ipuçları verir. Günümüzde turistik bir değer taşıyan, tüketim toplumuna dönüşmüş ve geçmişte çok hafif anımsatan Berlin şehri ve geçmişte sahip olduğu duvarın, insanları Batı'nın faşizminden korumaya çalışırken, aslında nasıl mahkûm ettiğini ve yaşadıkları bölgeyi adeta bir açık hava hapisanesine çeviren Berlin duvarının, insanların özgürlüklerini nasıl kısıtladığı konusuna da değinir Hare. Kuzey Avrupa'da bulunan bu şehrin ortasına, insanları birbirinden ayıran duvarın inşa edilmesine, Avrupa'nın nasıl sessiz kaldığını şu sözlerle ifade eder:

Gül Operasyonunun yapıldığı gün 13 Ağustos 1961'di. Hiçbir uyarı yapılmaksızın, dört yüz kamyon, şehri resmen bölmek amacıyla ve bir dikenli tel çemberi oluşturmak için gece yarısı Doğu Almanya kırsalından yola çıktı. Sınır, dünya tatildeyken mühürlendi. Batı Berlin Belediye Başkanı Willie Brand, Nuremberg'deydi. Amerika Başkanı, John Kennedy, Atlantik okyanusu kıyısında Cope Cod'da güneşleniyordu. Britanya Başbakanı Harold Macmillan, Yorkshire sahillerinde, keklik avlama sezonunun ilk gününü kutluyordu. (Hare, 2009, s. 16)

Politik bir oyun yazarı olmanın getirisiyle Hare, bölgenin durumunu incelerken yerel olmaktan kaçır ve olaylara evrensel bir göz ile bakar. Olayları geçmiş ile şimdiyi yoğurarak ele alan Hare, tarafsız tutumunu da sürdürür. Özellikle vatandaşı olduğu ülke, İngiltere'nin II. Dünya Savaşı ve onu takiben Soğuk Savaş'ın yaşandığı yıllarda, dönemin İngiliz Başbakanı Margaret Thatcher'ın Almanya'nın birleşmesi noktasında büyük bir şans kaçırdığını ve bu dönemde olumsuz bir yol izlediğini de *Berlin* oyunu aracılığı ile izleyiciye aktarır:

Gelecek nesiller bizi yargılayacak ve bizi sert bir şekilde yargılayacaklar. 1989 ve 2001 yılları arasında Batı, en büyük fırsatını kaçırdı. Başbakanımız Margaret Thatcher, zamanının en büyük iki meselesinde yanlış taraftaydı. Afrika Ulusal Kongresinin ırk ayrımcılığını sona erdirmesine yardımcı olacak hiçbir şey yapmadı ve Alman birleşimi için savaştı. Ahlaka aykırı davrandı ve bunun için kınanmayı hak ediyor. Yeterince hızlı hareket etmedi. (Hare, 2009, ss. 22 – 23)

Bu bağlamda Hare, sadece Batı'yı değil, vatandaşı olduğu İngiltere'yi ve İngiliz yönetici sınıfını da benzer şekilde, olup biten pek çok şeyden habersiz karar alma süreçlerinde yavaş ve İngiltere'nin günümüzde neden bu halde olduğunun mimarları olarak görür ve eleştirmekten kaçınmaz. Hare'in İngiltere'nin kaçırdığı fırsatlara ilişkin "genelde çoğu fırsatın yanlış yorumlandığını, görmezden gelindiğini veya ıskalandığını, çoğu fırsatın boş çıktığını" (Bauman, 2020, s. 180) ima eden ifadeleri ile yaptığı öz eleştiri, dönemin iktidarının uyguladığı hatalı stratejiye gönderme olarak da değerlendirilebilir. Hare, Berlin gezisinde oluşturduğu monoloğunda "duvarıyla ünlü ancak duvarı olmayan şehir" (Hare, 2009, s. 5) diye bahseder Berlin'den. Berlin aynı zamanda duvar ile şehri ortadan ikiye ayıran iktidarı ile ünlü ancak iktidarı dışarıda tutulan bir şehirdir de. Burada dışarıda tutulan ifadesinin kullanılma nedeni tamamen dışarıya terk edilen bir şey olarak algılanmaması içindir. Berlin duvarının inşası, 19.

yüzyılda iktidar kavramı için Agamben'in haklı bir şekilde ifade ettiği gibi istisnai bir durumu açığa çıkarır:

İstisna bir tür dışlamadır. Genel kuraldan dışlanan şey, münferit/tekil bir durumdur. Fakat istisnanın en kendine-has niteliği şudur: İstisna olarak dışlanan şey, dışlandığından dolayı kuralla hiçbir ilişkisi kalmayan bir şey değildir. Tam tersine, istisna olarak dışlanan şey, kuralla olan ilişkisini, kuralın askıya alınması biçiminde devam ettiriyor. Kuralın istisna üzerindeki geçerliliği, artık onun üzerinde uygulanmama ve ondan çekilme suretiyle devam ediyor. Dolayısıyla, istisnai durum, düzenin öncülü olan kaos değil, düzenin askıya alınmasından doğan bir durumdur (2001, s. 28).

Bu sebeple Hare'in *Berlin* oyununa konu olan Almanya'daki duvar, kapatılan bireylerin büyük bir çoğunluğu için egemenliğin çöküşü ile doğan bir zindanın duvarlarını anımsatır. Berlin'de duvarın örülmesi ile bir anlamda iktidarın nesnesi olan birey ile iktidar arasına da bir duvar örülmüş olur ki bu açmazın çıkışını Michael Hardt ve Antonio Negri "İktidar, bütün nüfusun hayatı üzerinde etkili olan bir komutayı ancak her bireyin kendine göre benimseyip yeniden canlandırdığı bütünsel, hayati bir işlev haline geldiğinde başarabilir" (2008, s. 45) cümlesi ile çözümlenmeye çalışır. Berlin duvarının inşasında bireylerin duvarın benimsememiş olması duvarı ilk tuğlası konulduğu anda yıkımı için ilk balyozun da harekete geçmesini tetiklemiştir. Bu durum Berlin'de yapısalcı iktidar anlayışının askıya alınması ve yerine salt bir güç ilişkisinin doğmasına sebep olmuştur. Bu da Foucault'nun dispoitif olarak tanımladığı kavramı akla getirir: Foucault, "dispoitifler deneyimler kurarak insanları deneyimlerin öznesi olarak tanımlar; onlara kendileriyle ilgili hakikatler dayatır, şiddet kullanmaksızın bedeni işgal eder; onu itaatkâr hale getirir" (2019, s. 12) şeklinde tanımlar dispoitifleri. Bu anlamda iktidarın dispoitifleri iktidarın kendisi halini almıştır. Bentham'ın panoptikonu üzerinden bir dispoitif olarak iktidarın yönetimine koşulması şekil değiştirerek Berlin'i devasa bir açık hava hapishanesine dönmüştür ve iktidar bir mekân sorunu halini almıştır. Foucault'nun "hükümlerlik bir toprağın sınırları içinde uygulanır, disiplin bireylerin bedenleri üzerinde uygulanır, güvenlik ise bir nüfusun bütünü üzerine uygulanır" cümlesi bu durumu açıklar niteliktedir (2013, s. 12). Toprak ve nüfusun iktidarı reddettiği Berlin örneğinde ise hükümlerlik, disiplin ve güvenlik elde kalan tek veri olan birey üzerinde uygulanmaya başlanmıştır. Disipline etme altyapısıyla oluşturulan birey, yer ve zaman uzamı derinden sarsılmaktadır ki bedenlere hükmetmek ile yetinmeyen İktidar zihinlere de varlığını dayatmış bir yapı halini alır. Bu çatlayan ve su sızdıran bir fanusu elleri ile sararak akan suyu içeride tutmaya çalışması, balıkların ise yeni bir fanustan başka şanslarının kalmamasıdır. Sonuç olarak bu da var olma eyleminin askıya alındığı Berlin'de ardı arkası kesilmeyen kaçma girişimlerini ve birçok insanın sebepsiz ölümünü peşi sıra getirdi. Berlin duvarı ile ideolojik anlamı pekiştirmenin daha da ötesinde, bir anlamda yaşam ile ölüm arasına da çok ince ve kırılğan bir çizgi çeken iktidar Gambetti'nin "İktidar daima yaşam ile ölüm arasındaki sınırı belirleyendir" (2012, s. 23) cümlesini doğrular niteliktedir.

Wall: Sığınağın Duvarları

Hare, *Berlin/Wall* oyunlarının ikinci okuması olan *Wall* oyununun giriş kısmında "pekâlâ. Ciddi olalım, bunu bir düşünelim" (Hare, 2009, s. 29) sözleriyle izleyiciyi anlatacakları konusunda uyarır ve İsrail ile Filistin arasında yapımına 2002 yılında başlanan duvarın İsrail tarafında yüzde seksen dördlük bir destek bulduğunu ifade ederken; İsrail duvarı ile Berlin duvarı arasında ironik bir kıyaslama yapar: "Berlin Duvarı, insanları içeride tutmak için inşa edildi. Bu duvarın ise, insanları dışarıda tutmak için inşa edildiğini söylüyorlar" (Hare, 2009, s. 29). İnsanları sadece belirli duvarlar içerisinde dar bir alanda tutup, disipline edip, her şeyi kabullenilen bir yapıya büründürmenin aksine, Hare'in de belirttiği gibi bir zamanlar insanları belli sınırlar içerisinde hapsetmek için oluşturulan duvarlar, bu yüzyılda farklı bir fonksiyona bürünmektedir; duvar ile çizilen sınırın dışındaki insanları uzaklaştırmak ve daha da dışarıda bırakmak. Bir anlamda bireyi disipline etme zorunluluğu iç mekândan dışarıya taşmıştır.

Duvarlar ile ayrıştırma ve uzaklaştırma uygulaması aslında bu duvarlar içerisinde kalan insanları bir hapisane içerisinde tutmaya benzer bir yaklaşımdır. Bu durum ister istemez akla ‘kamp’ fikrini getirir. “Hukuki düzenin dışında işleyen bu evrende” (Bidet, 2016, s. 31) etrafi dikenli tellerle ve gestapolarla çevrili açık hava hapisanesi görüntüsü sergileyen kamp, ne kadar fazla insanı içerisine alıp o kadar işkence uygulandığı sürece iktidarın gözünde popülerliğini sürdürmüş, içerisine hapsediği insanların ne ölmesine ne de özgür bir şekilde yaşamasına imkân tanımıştır. Bu noktada insan yaşamını bitirmenin kolaylığına dayandırdığı ve şiddetsiz bir etik olarak adlandırdığı kitabında Judith Butler çağdaş savaş hapisanesinde bir arada varoluşun tikel biçimi henüz tasvir edilmemiş durumda olduğunu öner sürer (2016, s.14). Aynı şekilde İsrail- Filistin açmazını yine Butler ile tanımlamak mümkündür:

Günümüz savaş hapisanesinde hukukun üstünlüğünün fiilen askıya alınması ve yerine askeri kuralların geçmesiyle, yönetimselliğin resmi yetkilileri egemen iktidar kullanıyorlarki bunun anlamı iktidarın hukuksuz ve sorumlu tutulamaz bir şekilde işlediğidir. (Butler, 2016, s.13)

Günümüz modern toplumlarında bireylerin zihninde kötü şöhretli ilkel bir işkence merkezi olarak beliren kamp yerine, disiplin temelli dar alanda insanları içerisinde tutmak için soğuk duvarlara sahip hapisane, daha geniş ve daha fazla nüfusa sahip topografyalardaki bireyleri denetim ve gözetim altında, belirli sınırlar içerisinde tutmak için de Berlin örneğinde olduğu gibi, yatay düzlemde uzanan, günümüz kontrol toplumunun geçmişten miras olarak aldığı en temel önlem aracı olan bir duvar oluşturma fikri yeniden gündeme gelir. Hare’in bu noktada İsrail ve Filistin arasında yapımı hala devam eden duvarı temel alarak, her iki tarafın da duvara karşı olan bakış açılarını yansıtmayı hedefler. Yazarın “olağanüstü devlet ilişkileri” olarak tanımladığı iki tarafın da ortak arzusu olarak beliren normal yaşam isteği, duvarın varlığına dair İsraililer için gerekçe oluştururken, Filistinliler için ise sonuç halini alır (Hare, 2009, s. 29). İki ulusunda isteği olan normal yaşama isteğinin duvar örülerek sağlanacağına ilişkin düşünceler, İsrail devletinin “varoluşsal güvenlik yokluğuna” (Bauman, 2020, s. 168) sahip oldukları izlenimi verir. Hare’nin iletişime geçtiği İsraili bireylerin genel olarak yaptığı açıklamalardan çıkarımla İsrail’in duvar örmedeki en temel neden olarak “kişisel emniyet tehlikelerine karşı korunmayı” (Bauman, 2020, s.180) öne sürmesi, biyopolitikanın uygulanma sistematiğinde görülen beden üzerinde hükmetme gücünü elinde bulunduran iktidara işaret eder. İsrail, üzerinde hegemonya kurmaya çalıştığı Filistin halkına eskiden iktidarın elinde bulunan öldürme ve yaşamasına izin verme hakkı yerine, biyopolitika ile yaşatma ya da ölüme atma seçeneklerini sunmuştur. Hare bu noktada İsraililerin “Buna duvar demiyorlar; çit diyorlar” (2009, s. 29) dediklerini belirterek, kelimelerin öneminin kişinin ideolojik yanına ilişkin ipuçları barındırdığını belirtir. İsrail’de inşa edilen İsraililerin, İbranice ’de ‘ayrılık çiti ’ adını verdiği ‘gader ha ’harfada ’Filistinlilerin ise Arapça ’da ‘ırk ayrımcılığı duvarı’ anlamına gelen ‘jidar al-fasl al ’unsun ’adını verdikleri duvar, Foucault’nun da biyopolitika bağlamda modern ırkçılığın yükselişine merkezi bir rol vermesine benzer bir göstergedir (Lemke, 2013, s. 53). Filistinlilerin, İsrail devletinin kuruluşunu felaket olarak adlandırmaları da Hare’in dikkatinden kaçmaz. İki ulus için hassas bir konu olan duvar meselesinde yazar, İsrail’in duvar örmedeki tarihsel nedenlerini sorguladığında, bunun arkasında yatan pek çok nedenin yanı sıra yakın zamanda gerçekleşen bir terör eyleminin durumu tetiklediğini fark eder:

2001 yılının Haziran ayında, Filistin halkının ikinci başkaldırısının dokuzuncu ayına girerken, Saed Hotari adında bir intihar bombacısı bedeni çivililerle ve bilyelerle donatılmış bir şekilde Batı Şeria’dan İsrail’e geçti, Tel Aviv’de sahilde bulunan Dolphimarium diskoteğinin girişinde kendini patlattı ve çoğu lise öğrencisi olan yirmi bir sivili öldürdü, yüz otuz iki den fazla kişi de yaralandı. Katliama tepki olarak, İsrail’in her yerinde kendisine 'Yaşam için Çit' diyen bir taban hareketi büyüdü. (Hare, 2009, s.30)

Dönemin başbakanı Yitzak Rabin, İsraili bir vatandaş tarafından öldürülmeden önce, duvarın örülme temelinde terör eylemlerinin büyük payı olmasına rağmen, bunun aslında askeri anlamda bir korunmadan ziyade duvarın bir felsefesi olduğunu iddia etmiştir: “Bu bölünmeye

bir felsefe olarak karar vermeliyiz” (Hare, 2009, s.30). Hare de buna paralel olarak “İşte burada. Sadece bir duvar değil. Bir duvar bir gerçek olurdu. Fakat bu duvar bir felsefe, bir gözlemcinin dediği gibi ‘dükkâmı kapatmak için politik bir kod’” cümlesiyle ifade etmeye çalıştığı şey duvarın gerçekte bir felsefe ya da bazı ilke ve düşünceleri, daha doğrusu İsrail Devleti’nin temel düşünce ve eylemini yansıtan bir gerçek olduğuna gönderme yapmaktadır (Hare, 2009, s. 31). Birçok alternatifi olmasına rağmen çok eski bir yöntem olan duvar örme fikrine yaslanan İsrail’in kendin-yap tarzı bu pratik içerisinde veya uzağında tutulması amaçlananlar için duvar bir ara istasyon görevi yapmaktadır. Doğdukları ve büyümüş oldukları topraklarda bir duvar koridoru ile çevrelenen Filistinliler için bir mezarlığı andıracak olan bu duvar günümüzde her ulusun karşı karşıya kaldığı mülteciler gibi kendi doğdukları topraklarda sanki başka bir ülkeye geçmek için kendi ülkelerinden kaçmış ve yabancı bir ülkenin sınırında zorunlu bir şekilde beklemeye itilmiş bir toplum görüntüsü çizmeye zorlar. Filistinliler için tabii tutulma duvar aracılığı ile dar alanda yaşamını devam ettirme zorunluluğuna dönüşür.

Tarihsel süreçte ilerleyişine devam eden insanoğlu, bir duvarı yıkarken bir diğerini de inşa etmekten vazgeçememiştir. İnsanları dil, din, ırk ve ideolojilerine göre sınıflandırıp ayıran, belirli kimliklerde olan insan yığınlarını bir arada tutmaya çalışan, insanları kutuplaştırırken aynı zamanda da onlara hükmetme gücünü kullanan sınır oluşturma amaçlı duvar örme düşüncesi, 21. yüzyılda yeniden uyanır. Bu uyanış İsrail’in devlet aklını kullanmasına ışık tutar. Foucault’nun da belirttiği gibi “Devlet aklı ilahi, doğal ya da insani yasalara göre bir yönetim sanatı değildir. Dünyanın genel düzenine saygı göstermez. Bu, devletin gücüne uygun olarak yönetmektir. Amacı geniş kapsamlı ve rekabetçi bir çerçeve içerisinde bu gücü artırmak olan yönetimdir” (2005, s. 42). Kendi mantığına göre devlet aklını kullanan İsrail devleti, Foucault’nun ifade ettiği anlayışa yakın bir bilinci, politik uygulamalarına iyice kazınmış bir şekilde dünyanın genel düzenine hiçbir şekilde saygı duymayarak kendi istediği sistematikte hareket etme yetisini kendisinde bulur. Bundan daha da önemlisi yüzyıllarca ülkeden ülkeye sürüldükleri zaman içlerinde büyüttükleri kinlerinin yanı sıra İsraililer, her ortamda kutsal kitaplarının onlara emrettiği her şeyi gerekçe olarak dile getirmektedirler. İsraililer “Filistin kapılarına dayandıklarında asla kız alıp vermeyecekler, başka bir ulusla aralarında toplumsal kaynaşma olmayacak; en önemlisi, Filistin dininin köküne kibrit suyu dökceklerdi” (Armstrong, 2004, s. 96).

Dini öğretilerini bilinçaltlarından yaşatarak, disiplinci iktidar mantığıyla hareket eden İsrail devletinin, iktidar alanını tüm dünyaya sergilemek için inşasına başladığı duvar İsrail devletinin en uç egemenlik göstergesidir. Bölgedeki sosyal yaşantıya büyük bir darbe vuracak olan duvar, ekim ve dikim alanlarını ikiye bölerek Filistinlilerin kendi arazilerinde tarım yapmaları için izin almalarına neden olmakta ve duvarın hemen yanından geçen birçok yerleşim yeri ve burada yaşayan insanları güvenlik gerekçesi ile yaşam alanlarını terk etmeye zorlamaktadır. Öte yandan İsrail hükümetinin sınır güvenliği gerekçesiyle ve intihar saldırılarını önlemek amacıyla ördüğü bu duvarın yaklaşık %85 inin Batı Şeria kısmından geçtiği ve açık bir şekilde Filistin topraklarını ihlal ettiği gerçeği akıllara planlı bir işgal fikrini getirmektedir. Bir “yersizleştirilen yerleştirme” (Agamben, 1995, ss. 196-197) modeli olan duvar ile sınırın öte tarafında görünür bir şekilde kontrol altında ve uzakta tutulmaya çalışılan Filistinliler, bir nevi kamp benzeri bir ortam içerisinde zorunlu olarak tutulmaya ve bu sınırlar içerisinde birer mahkûma hatta kendi topraklarında mülteciye dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Uluslararası hukuk kurallarını uzunca bir süredir askıya almış olan İsrail devletine göre, Filistinlileri artık ne ölüme terk etmek ne de yaşatmak söz konusudur, gerçek olan şey onları sadece bir şekilde hayatta tutmaktır (Agamben, 2010, s. 156). İsrail tarafının bu stratejisi, Filistinlilerin kendi yaşam standartları hakkında bile daha az söz sahibi olmalarına ve yaşamlarının, biyoiktidarın kontrolüne geçtiğinin işaretidir. Bu noktada biyoiktidarın etkisi

altında bulunan bireylere uygulanan özneleştirme politikası, iktidarın bireylerin zihinlerine de hükmetmeyi amaçladığının bir göstergesidir.

Güvenlik amaçlı duvar inşa ettiğini ifade eden İsraililerin tersine, yazar duvarın yapımına karşı çıkanların sözlerinin altında saklı daha gerçekçi bir planın olduğunu ifade eder; işin aslı duvar, “karşı çıkanlar tarafından iddia edildiği gibi -bir güvenlik önlemi değil- daha çok bir toprak gasp etme aracı olarak görülüyor” (Hare, 2009, s. 32) ve bu durum İsrail’in günümüzde devam eden işgal hareketini de doğrular niteliktedir. İsrail duvarını en ateşli şekilde destekleyenlerin fikirlerini “İsraililerin ölümüne neden olan terörün kalıcı ve geri döndürülemez olduğunu, Filistinlilerin karşılaştıkları zorlukların geçici ve geri döndürülebilir olduğunu savunuyorlar” (2009, s. 32) diye aktarır David Hare. Yazarın cümlelerinden çıkarımla İsrail büyük oranda duvarı kabullenmiştir, başka bir çözüm olabileceğine dair bir emare İsrail halkının aklından geçmez. Buna kıyasla özneler üzerinde yaratılan zihinsel etki, itaatkâr bedenin daha kolay ortaya çıkışını sağlar. Foucault’ya göre “disipline edilmiş, tabi olmuş/özneleştirilmiş ve üzerinde çalışılmış bedenler, itaatkâr bedenlerin” zihninde duvar kavramı zamanla alışıldık bir imge olarak belirir ve onlara doğal görünmeye başlar (2000b, s. 138). Oyunun İsrail kısmında daha net fark edilebileceği gibi, İsraililer duvarın içerisine hapsedilenin kendileri olduğunu asla düşünmezler. Duvar kimi zaman bir kabullenmenin sonucudur ve normal bir yaşamın kefareti olarak görürler duvarı. Hare, sadece İsrail ile sınırlı kalmayarak, İsrail’in bu gerekçelerine ilişkin Filistin halkından insanların da fikirlerine yer verir. Duvarı bir kafese benzeterek şiddeti önlemeye yönelik ancak daha fazla şiddetin ortaya çıkmasına yönelik bir örneğini “Kudüs Üniversitesi’nden Profesör Sari Nusseibeh çok acıklı bir şekilde ifade ediyor: Birini kafese tıkıyorsunuz, sonra herhangi bir normal insan gibi o çılgınlık atmaya başlayınca, ilk başta onun şiddetli öfkesini onu kafese koymak için sebep olarak kullanıyorsunuz” (Hare, 2009, s. 33). Bu noktada Hare’in *Berlin/Wall* oyunları normatif bir düzlemde Foucault’nun araştırma ve gözlemlerini çok daha ileriye taşır. Foucault’nun, Bentham’dan esinlendiği panoptik metaforu ile duvarlar içerisinde tutulan bireyleri, sanki beyin yıkar gibi, izlendiği şizofrenisine yönlendirmesine yönelik araştırmaları ve günümüz modern devlet otoritesinin cezalandırmaya yönelik tutumu, *Berlin/Wall* oyunlarının temel izleğini oluşturur. Gelişen teknolojinin gölgesinde ilerleyen günümüz bireyi Panoptik, Sinoptik gibi tekilin çoğulu, çoğulun tekili izleme ve kontrol altında tutma aşamalarını çoktan geride bırakmış, varoluş nedeni toplumsal dışlanma olan teknolojinin kılavuzluğunda ilerleyen ban-optikon evresine geçmiştir (Bauman and Lyon, 2013, s. 106). Bu geçiş, bittiğinde sadece soğuk bir görüntü sergilemekle kalmayacak olan ve en son teknolojik güvenlik gözetim sistemleriyle de donatılmakta olan İsrail duvarında da açık bir şekilde gözlemlenebilecektir.

Slovaç Zizek’in de belirttiği gibi “biyopolitika nihayetinde bir korku politikasıdır” ve bu korku politikasının rehberliğinde hareket eden topluluk İsrail tarafıdır (Zizek, 2018, s. 47). Filistinlileri her anlamda hareket eden potansiyel tehdit ya da şüpheli olarak algılayan İsrail hükümeti, bu korku psikozundan kurtulmak, kendilerini güvende hissetmek adına kendi toplumu ile Filistinliler arasında bir duvar örme ihtiyacı hisseder. Anna Minton’ın da işaret ettiği gibi “güvenlik ihtiyacı bağımlılık yapabilir; insanlar, bir kez uyuşturucuya alıştıktan sonra bir daha onsuz yapamayan bağımlılar gibi, güvenliğe ne kadar sahip olsalar da yetinmeyebilir” (2012, s. 171). Kudüs’te, İsraili roman yazarı David Grossman ile yaptığı söyleşi de Grossman da Minton’ı destekler şekilde “bu duyguya bir uyuşturucu gibi alıştık” diyerek İsraililerin saplantısını açığa çıkarır (Hare, 2009, s. 46). Sınırlarını sürekli genişletme çabası ile yayılmacı bir politika izleyen İsrail devletinin sözcülüğünü yaparcasına konuşan Grossman’ın sözleri bir anlamda İsrail’in kendisine ait olmayan toprakları işgal etme ve bu topraklar üzerinde hak iddia etme alışkanlığı olduğunu ve bunun sonucunda da işgal ettikleri topraklarda bir güvenlik sorunu yaşadıklarını açığa çıkarır niteliktedir. Yazar, Kudüs’ü gezerken şehrin tarihsel geçmişi ve şu

anki durumu hakkında bir kıyaslama yapar. Müslüman, Hristiyan ve Yahudi toplumları için kutsal şehir olarak kabul edilen Kudüs şehri günümüzde İsrail ile Filistin'in neredeyse tam ortasına konumlanmıştır. Hem İsrail'in hem de Filistinlilerin başkent olarak kabul ettiği ve bu sebepten uğruna dini ve politik mücadeleler verilen Kudüs'ün günümüzde eski görkeminden çok uzak olduğunu belirten yazar şehrin ne hale geldiğinden yakınır: “Bana kalırsa Kudüs berbat oldu, nasıl berbat olmasın? Ortasında kanlı büyük bir beton duvar var” (Hare, 2009, s. 39).

Bölgede geçirdiği günlerin birinde Hare'in çay molası verdiği bir kafede İsrailli arkadaşı ile yaptığı konuşma dikkate değerdir. Çünkü Hare'in arkadaşı yazara İsrail halkının geleceğine yönelik gerçek güvenlerinin olmayışından söz eder. Bu durum onlarda kaygı ve bunun paralelinde korkuya yol açmaktadır. Hare, her ne kadar bölgede güçlü bir devlet imajı sergiliyor olsalar da İsrail halkının içselleştirdikleri bu kaygı dolu dünyalarının paradoksal bir izdüşümünü bu konuşma ile açığa çıkarma eğilimindedir:

Dışardan çok güçlü görünüyoruz, geniş bir orduya sahibiz, çok fazla nükleer silaha sahibiz, genişlememizden bu kadar eminiz ama içten öyle hissedilmiyor. Varlığımızın garanti olmadığını hissediyoruz. Bunu Yahudi hastalığından yani Diaspora'dan ithal ettiğimizi söyleyebilirsiniz – köklerinden koparılmışlık hissi, uyum ve yapabilme, ancak yerleşememe becerisi. Altmış yıl sonra, İsrail hala bir vatan değil. (Hare, 2009, ss. 33-34)

Tarihsel olarak diaspora uygulamasına maruz kalan, dünyanın çeşitli ülkelerinde gettolarda zor şartlarda hayatta kalma mücadelesi veren ve sürekli göç etmek zorunda kalan ama bir hayalet gibi geri dönen İsrail topluluğu Filistinlileri yerinden etme anlayışından farklı olarak duvar ile bir anlamda onları duvarlar içerisinde gözetim altında tutmayı benimsemiştir (Sloterdijk, 2018 s. 51). Kendisini askeri, politik ve insan gücü anlamında bu denli güçlü gören İsrail devletinin, sınır güvenliğini koruma anlamında kendisini savunmasız hissetmesi ve bunun için de ülke sınırlarını belirlemede eski yüzyıllardan kalma, özgürlük anlamında sınıfta kalmış, ayrıştırıcı bir faktör olan duvar inşa etme fikri Hare'e son derece anlamsız gelmektedir. “Yahudilerin süresiz ve çözümsüz vatansızlığı” ve bir vatana sahip olmaktan uzak olduklarının bilincinde olmaları, sınır güvenliğini öne sürerek komşuları olan Filistin halkı üzerinde bir baskı oluşturma, sınır boyu dikilen modern gözetleme kuleleri ve son teknoloji silahlı askerlerin 7/24 Filistinlileri izlemesi, yaptıkları ve yapacakları her hareketi kontrol altına alma düşüncesi, bir vatana sahiplermiş ve sahip oldukları bu vatana her ne pahasına olursa olsun koruyorlarmış izlenimi oluştursa da İsrailli cümleleri İsrail'in tam anlamıyla yerleşik düzene geçemediğini bu yüzden de vatan olamadığının altını çizerek (Bauman, 1997, s. 68).

Filistinliler için bir mezarlığı andıracak boyutta şekillenerek inşasına devam edilen bu duvar onları doğdukları topraklarda yabancı bir ülkenin sınırında zorunlu bir şekilde beklemeye itilmiş mülteci bir toplum görüntüsü çizmeye zorlar. Filistinliler için tabii tutulma duvar aracılığı ile dar alanda yaşamını devam ettirme zorunluluğuna dönüşür. Araçla seyahati esnasında Hare trafik akışının kontrolünün bile İsraillilerde olduğuna ve bölgedeki sınır kapılarının durumuna da değinir Hare, burada da Filistin halkının kendi bölgelerinde nasıl ikinci planda kaldığını ifade eder:

Her şeyden önce, yol her iki yönde boşa uzanıyor ve denetim noktası yeterli personele sahip değil. Öyleyse o zaman neden İsrailli askerler mükemmel bir şekilde işleyecek olan yolun bir yönünü engelleyerek vakitlerini boşa harcarken diğer yönden trafiğin akışına izin veriyorlar? Neden bunu yapıyorlar? Cevap açık görünüyor. Yapıyorlar çünkü yapabilecek güçteler. Seni geciktirmeyi istersek, yaparız. Sizi durdurma hakkımız var. Hayatınızı anlamsız hale getirme hakkımız var. Yapıyorlar; çünkü yapabilecek güçleri var. (Hare, 2009, s. 34)

Hare, polis özelinde güvenlik açısından İsrail devletinin gündelik yaşamın akışına her şekilde kontrolü altına aldığı sadece yol üzerinde güvenlik bahanesiyle insanları durdurup güç gösterisi yapmaktan çok öte her şeyi yapabilecek güçleri olduğunu vurgulamaya çalışır.

Trafiğin bir yönden sürekli akış halinde olup, diğer yönden İsraili güvenlik güçlerince varlıklarını ve kontrolün kendilerinde olduğunun gösterilmesi açısından önemlidir. Sisteme muhalif olan bireylerin her şekilde kontrolünün devlet tarafından gerçekleştirildiği vurgusu yapılırken, bu muhalifler devlet çatısı altında sürekli denetime ve gözetime tabi tutulmaktadır. Bu bağlamda Filistin vatandaşlarının İsraili güvenlik görevlileri tarafından sürekli gözetim altında tutulması da bir anlamda bu insanların hareketlerinin düzenlemesine sebep olmaktadır. Bölgede sıradan vatandaşların görüşlerini iletirken aynı zamanda toplumun aydın ve kozmopolit kısmının görüşlerine de yer veren Hare daha çok Orta Doğunun bu iki kutbunun insanların aynı topraklar üzerinde nasıl yaşayabileceği sorunsalı üzerinde durur. Bu noktada kendi gözlemlerinden, diyaloglarından ve deneyimlerinden yola çıkarak kendi görüşlerini aktarır. Yine bölgede görüşlerini aldığı bir arkadaşının sözleri bölgedeki bazı aydınların ‘birlikte yaşama fikrine’ istekli olduğu yönündedir:

Tıpkı İsraililerin eninde sonunda ‘iki devletli bir çözümün gerçekten kaçınılmaz olduğunu kabullenmesi gibi, evet, iki ülke bir gün yan yana var olmalı’, bu yüzden şu an, Filistinliler, en azından şu anda karşılaştığım insanlar bu yıpranmış bağışı benimsiyorlar: Tamam, en sonunda şunu söylüyoruz: bir devleti İsraililerle paylaşmaya hazırız. (Hare, 2009, s. 35)

Bir tarafın, terörist gözüyle baktığı ve her an bir intihar bombacısının kendi taraflarında bir terör eylemi gerçekleştireceği korkusuyla, normal bir hayat geçirmek istemesi nedeniyle bir duvara ihtiyaç olduğunu söylemesi, diğer tarafın ise kendi ülkelerinde istedikleri gibi seyahat edememek, hatta kendi arazilerine bile izinli girip çıkmamak adına normal bir hayat istenciyle bir duvarın olmaması gerektiği paradoksuna da oyunda ayrıca değinilir. Kültürel tercihler ve seçimler göz önüne alındığında birlik yerine yıkım ve düşmanlık olması (Bauman, 2020c, s. 100) ilerlemenin ya da çözümün mümkün olmadığına bir işaretir. Yine bu noktada Hare, bu iki ırkın aslında aynı aileden, aynı atalardan, aynı ruhtan ve aynı topraklardan geldiğini belirtir. “Ve doğru, Yahudiler ve Araplar aile, onlar birbirlerine birbirlerini hatırlatıyorlar, İbrahim’in çocukları, birbirlerine birbirlerini hatırlatıyorlar: aynı canlılık, aynı zekâ, aynı topraklar” (Hare, 2009, s. 45). Hayatta kalmanın ve yaşamanın aynı şeyler olmadığını, İsrail-Filistin açmazını ve bu bağlamda yapılan tüm duvarların nedeninin ne olduğunu Hare şu sözlerle açıklar:

Alışkanlığa kavuşursunuz, başka bir olası yaşam tarzı olduğuna inanamazsınız. Ve böylece etkili bir şekilde durumun kurbanı olursunuz. Ve yine, burada, merkezi paradoks vardır. İsrail fikri kurban olmayı bırakmamız gerektiği idi. Bunun yerine kaderimizi güvenlik insanlarına teslim ediyoruz, ordunun ülkeyi yönetmesine izin veriyoruz, çünkü ordunun ötesinde bir vizyona sahip siyasi bir sınıftan yoksunuz. Hayatta kalmak tek hedefimiz haline gelir. Hayatta kalmak için yaşıyoruz, yaşamak için değil. (2009, s. 47)

Günümüz Neoliberal dünyasında Hare’in de dediği gibi “hepimiz duvarların arkasında yaşıyoruz” (Hare, 2009, s. 45). İnsanları içerisine alan, birbirinden ayıran, özgürlüklerini ve hatta yaşama haklarını kısıtlayan bu duvarlar, sınırlayıcı bir atmosfer oluşturmalarına rağmen, İktidarlar tarafından bugün bile tercih edilmektedirler. Hare’in *Wall* oyunundaki İsrail-Filistin duvarı öznelerin yaşamlarına iktidarın nasıl ve ne denli müdahale ettiklerine örnek teşkil eder. Kimi zaman güvenlik bahanesi ile daha iyi bir yaşam fikrinin öne atılması Max Weber’in de belirttiği gibi “değişik insan tipleri arasında daha iyi yaşam olanakları elde etme yolundaki yaşam sürecinde, şu ya da bu yoldan gerçek bir ayıklanma yine süre gider” (2014, s. 85). Günümüzde köken olarak aynı ama inanç olarak farklı iki ulus olan İsrail ile Filistin arasındaki pozitif yaşam isteği her ne kadar daha sürüp gidecek gibi görünse de Hare’in *Berlin* oyununun sonunda “yaşamaya başlamak istiyorum. Duvarda bazı kapılar istiyorum” (2009, s. 47) sözleriyle geleceğe yönelik iyimser bakış açısı aralanır. Yazarın bireysel gözlemleri ile izleyiciye vermeye çalıştığı evrensel barışçıl mesaj, hangi coğrafyada yaşıyor olsalar da İktidarın nesnesi konumunda olan bireylerin, sıkıyönetimin olmadığı, ne hapishanelere ne sığ

duvarlara ihtiyaç duyulmayan, özgürlüklerinin belirli çizgilerle daraltılmadığı ya da sınırların hiç olmadığı bir dünyada yaşamak istemelerinin satır aralarına gizlenmiş halidir.

Sonuç

Tarihsel süreçte insanoğlu kimi zaman özgür iradesini kullanarak kimi zaman da kendi özgürlüğünün teminatını sağlayan, yönetim şekli ne olursa olsun, bir yönetim şeklinin şemsiyesi altında yaşamını sürdürme gelmiştir. İktidar yönetim sürecinde sorun olarak gördüğü her eyleme karşı disiplin ve denetimi gerektiren tedbirler alarak ilerlemiştir. Örneğin 16. ve 17. yüzyıllarda vebaya karşı alınan önlemler toplumu karantina altına almak olmuş, 18. yüzyılda çiçek hastalığına karşı disiplin dayatılmasına gidilmeden farklı bir dizi metot izlenmiştir. İktidarın, hastalıklar karşısında uyguladığı bu yöntemlerdeki değişimler, iktidar için zorunlu değişimlerdir çünkü 18. yüzyılda asıl sorun, cüzzamlıların orta çağ boyunca şehirlerin dışlarına gönderilmesinde olduğu gibi bir dışlanma sorunu, vebadaki gibi bir karantina sorunu olmaktan çıkıp, salgın ya da yerleşik fenomenleri önlemeye uğraşan tıbbi mücadeleler sorunu, salgın hastalıklar sorunu haline gelmiştir ve iktidar, müdahalesini disipline edici ya da bireyi kapatan hamlelerden yana kullanmıştır. İktidar kavramı sadece politika çerçevesi ile sınırlı kalmayıp kendisinde aydın sorumluluğu hisseden yaşadıkları çağın sorunlarına kayıtsız kalamayan entelektüellerin ve yazarların da ilgi alanına giren bir konu olmuştur. Bu noktada eserlerinin merkezine politik olayları konu alan Hare'in Berlin ve İsrail/Filistin merkezli iki ayrı okuması olan *Berlin/Wall* oyunları, coğrafi konum olarak birbirinden ayrı üç ülkenin (Almanya, İsrail ve Filistin) ortak yanlarından biri olan iktidar ve duvar fikri üzerine kaleme alınmış bir eser olma özelliği taşır. Bunun paralelinde, Foucault'nun biyopolitika terimi göz önünde bulundurularak, iktidarın beden üzerinde uygulamaya koyduğu özne odaklı yaptırımları ve politikaları Hare'in bu iki oyununda açık bir şekilde gözlemlemek mümkündür. Dönem iktidarının politik anlayışına paralel bir şekilde, yapımı bir gecede tamamlanan Berlin duvarının bireyler üzerinde yaratmış olduğu etki günümüzde bile hissedilir derecededir. Tarafsız bir şekilde gözlemlerini aktaran Hare, tarihte varlığıyla yarattığı etkiyi, yokluğuyla silmeyi başaramayan Berlin duvarının genel anlamda ideolojik, politik ve turistik yansımalarını, bununla birlikte bugünün Alman iktidarının geçmişe kıyasla farklı uygulamalarını ve bunun paralelinde yetişen Alman gençlerinin geçmişlerine karşı sorumsuz ve eğlence odaklı yaşam tarzlarını eleştirir. Öte yandan, Hare'in İsrail ile Filistin arasında yapımının devam ettiğini sıklıkla vurguladığı duvar, siyasi anlamda İsrail'in güç gösterisi gibi algılansa da Hare'e göre bu duvarın atılan temelinin altında korkunun yattığına dair bir anlayış vardır. Bu korku, Hare ne zaman duvar hakkında bir sohbete başlasa, İsrailli vatandaşların cümlelerinde kolaylıkla fark edilebilir niteliktedir. Ama duvara bir de Filistin tarafından bakıldığında, korkudan ziyade duvarın yapımının bir ırk ayrımcılığına yönelik olduğuna dair ifadeler göze çarpar. Kısacası, duvar üç ülkeden bakıldığında farklı anlamlar içerir. Filistin'den bakıldığında ayrımcılık duvarı olarak bireylerin zihninde yer edinirken, İsraillilerin korunma içgüdüsünü öne sürmeleri, duvarın yapımındaki temel gerekçeyi değiştiren bir etmen olmaz. Duvarın varlığıyla, iktidarın gözetim ve denetimi üst düzeyde tutacağı düşüncesi, biyopolitika kapsamında iktidarın özneye karşı olan tutumuyla açıklanabilir. İktidarın yaptırımları altında şekillenen özne için, Filistin'de duvarın varlığı özgürlüğü kısıtlayan bir etmen olarak ön plana çıkarken, İsrail'de özgürlüğün sağlanabilmesi için duvarın var olması gerektiği düşüncesi biyopolitik açıklamaları güçlendirir niteliktedir. Hare, iktidarların 21. yüzyılda üzerinde egemenlik iddia ettiği kitleyi etrafına bir duvar örerek şehrin içinde tutamayacağını ya da halkın güvenliğini onları bir duvarın arkasına saklayarak sağlayamayacağı inancını taşır. İktidar kavramının öncelikli olarak birey ile iktidar arasında yapılan bir sözleşme olduğunun bilincinde olan yazar, iktidara düşenin günümüz dünyasında yaşayan bireylere ve onların isteklerine göre hareket etmesi gerekliliğidir. Hare'in bakış açısına göre, 21. yüzyıla gelindiğinde, insanlar artık ilkel bir görüntü sergileyen bu soğuk

duvarların ne içinde ne de dışında yaşamak istemektedirler. Sözde günün şartlarına ve değişime ayak uydurduğunu iddia eden ama disiplin uygulamalarını sabit kalan iktidarların da yönetim şekillerinde ve ideolojilerinde kendilerini var eden bireylere ve yaşam koşullarına göre değişiklik yapmaları gerekliliğine gönderme yapan Hare, değişimin bir zorunluluk olduğunu, bir iktidarın değişimi kabullenebildiği ve yönetim aygıtlarını ona göre şekillendirebildiği oranda varlığını sürdürebileceğini de satır aralarına gizler. Hare'in Berlin/Wall oyunları aracılığı ile vermek istediği en önemli mesaj, duvar örme fikrinin arka planında yatan bahane her ne olursa olsun, yüzyıllardır iktidarın sıkıyönetiminde ilerleyen insanların yaşadığımız yüzyılda ve bu yüzyılın devamında her şeyden çok bireysel özgürlüğe ve iktidar ile yaptıkları sözleşmede söz haklarını kullanmaya hakları olduğudur.

Kaynakça

- Agamben, G. (1995). *Homo sacer*. Turin: Einaudi.
- Agamben, G. (2001). *Kutsal insan*. Çev. İsmail Türkmen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Agamben, G. (2010). *Tanık ve arşiv*. Çev. Ali İhsan Başgöl, Ankara: Dipnot.
- Armstrong, K. (2008). *Tanrı'nın tarihi*. Çev. A. İhsan Başgöl, Ankara: Dipnot.
- Baudrillard, J. (2006). *Sessiz yağınların gölgesinde toplumsalın sonu*. Çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Bauman, Z. (1997). *Modernite ve holocaust*. Çev. Suha Sertabiboglu, İstanbul: Versus Yayınları.
- Bauman, Z., and Lyon D. (2013). *Akışkan gözetim*. Çev. Elçin Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2015a). *Kapımızdaki yabancılar*. E. Barca, Çev. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2015b). *Özgürlük*. Çev. Kübra Eren, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2020a). *Ahlaki körlük: Akışkan modernlikte duyarlılığın yitimi*, Çev. Akın Emre Pilgir, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2020b). *Akışkan korku*, (Çev. Cumhur Atay), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2020c). *Kimlik*. Çev. Mesut Hazır. Ankara: Heretik Yayınları.
- Bidet, J. (2016). *Foucault'yu Marx'la okumak*, (Çev. Zehra Cunillera), İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Boyne, R., (2009). *Foucault ve Derrida: Aklın öteki yüzü*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Brown, W. (2017). *Walled States, Waning Sovereignty*. Mit Press.
- Butler, J. (2016). *Kırılğan hayat: yasın ve şiddetin gücü*. (Çev. B. Ertür). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Cevizci, A. (2017). *Felsefe tarihi: Thales'ten Baudrillard'a*. İstanbul: Say Yayınları.
- Dean, J. F. (1990). *David Hare*. Boston: Twayne Pub.
- Debord, G. (2017). *Gösteri toplumu*. Çev. A. Ekmekçi-O. Taşkent. İstanbul: Ayrıntı.
- Deleuze, G. (1992). "Postscript on the societies of control." *October*, 59, 3-7. Retrieved February 20, 2020, from www.jstor.org/stable/778828
- Donnan, H ve Wilson, T.W. (2002). *Sınırlar: kimlik, ulus ve devletin uçları*. Çev. Z. Yaş. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Foucault, M. (2000a). *Entelektüelin siyasi işlevi*. Çev. I. Ergüden, O. Akınhay & F. Keskin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2006b). *Hapishanenin doğuşu*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: İmge Yayınevi.
- Foucault, M. (2006c). *Kliniğin doğuşu*, Çev. İnci Malak Uysal, Ankara: Epos Yayınları.
- Foucault, M. (2002). *Toplum savunmak gerekir*. Çev. Ş. Aktaş. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Foucault, M. (2005). *Özne ve iktidar*. Çev. Işık Ergüden, and Osman Akınhay. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2007). *Cinselliğin tarihi*. Çev. Hülya Uğur Tanrıöver. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Foucault M (2012). *İktidarın gözü*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Foucault, M. (2013). *Güvenlik, toprak, nüfus*. Çev. Ferhat Taylan. İstanbul: İBÜ Yayınları.
- Foucault, M. (2019). *Marx'tan sonra: Söyleşi Duccio Trombadori*, Çev: Gökhan Aksay, İstanbul: Chivi Yazıları Yayınevi.
- Fromm, E. (2016). *Özgürlükten kaçış: Faşizm, demokrasi ve özgürlük üzerine*. Çev: Şemsa Yeğin, Ankara: Say Yayınları
- Gambetti, Z. (2012). "Foucault'dan Agamben'e olağanüstü halin sıradanlığına dair bir yanıt denemesi." *Cogito*, 70-71, Michel Foucault Özel Sayı, Yapı Kredi Yayınları.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity.
- Hardt, Michael ve Negri A. (2008). *İmparatorluk*. Çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hare, David. (2009). *Berlin/Wall*. London: Faber and Faber.
- Koyuncu, E. (2018). Foucault'nun siyaset felsefesinde Biyopolitikanın doğuşu. İçinde Ed: Onur Kartal. *Biyopolitika cilt 2: Foucault'dan günümüze Biyopolitikanın izdüşümleri*. (s. 21-60). İstanbul: Nota Bene.
- Le Bon, G. (1997). *Kitleler psikolojisi*, (çev. Hasan İhan), Hayat Yayıncılık, İstanbul.
- Lemke, T. (2013). *Biyopolitika*. Çev. U. Özmakas, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Leuenberger, C. (2006). "Constructions of the Berlin Wall: How material culture is used in psychological theory." *Social Problems*, Vol. 53, Issue 1, pp: 18-37.
- Machiavelli, N. (1999). *Prens*. Çev. Rekin Teksoy. İstanbul: Oğlak Yayınları.
- Minton, A. (2012). *Ground control: fear and happiness in the twenty-first-century city*. London: Penguin UK.
- Oliva, J.L. (1990). *David Hare: Theatricalizing politics*. London: UMI Research Press.
- Özdil, K. (2018). Aşağıdan Biyopolitika: Biyoiktidarın yeni çağı ve "yaşam siyaseti". İçinde Ed: Onur Kartal. *Biyopolitika cilt 2: Foucault'dan günümüze Biyopolitikanın izdüşümleri*. (s. 259-298). İstanbul: Nota Bene.
- Özmakas, U. (2018). *Biyopolitika: iktidar ve direniş: Foucault, Agamben, Hardt-Negri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Paxton, R. (2014). *Faşizmin anatomisi*. Çev. Hakan Atay-Hivren Demir Atay, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sloterdijk, P. (2018). *Yeniçağın kötü çocukları*. Çev. Şeyda Öztürk, İstanbul: Edebi Şeyler Yayınları
- Strauss, L. (2011). *Doğal hak ve tarih: Modern düşünce 1*. Çev. Murat Erşen-Petek Onur, Ankara, Say Yayınları.
- Weber, M. (2014). *Toplumsal ve ekonomik Örgütlenme kuramı*. Çev. Özer Ozankaya, İstanbul, Cem Yayınları.
- Zizek, S. (2018). *Şiddet*. Çev. Ahmet Ergenç. İstanbul: Encore Yayınları.